



PŘÍRUČKA **PRÁVA RODIČŮ VE** **ŠKOLSTVÍ** **CHRÁNÍCÍ DĚTI**

OBSAH

02

Základní právní rámec

03

Mezinárodní smlouvy

05

Základní práva rodičů

10

Základní shrnutí

11

To jsme my

ZÁKLADNÍ MOTTO

„PŘEDEVŠÍM JE NUTNÉ MÍT DOBRÉ VZTAHY S VLASTNÍMI DĚTMI. ZAJÍMEJTE SE O NĚ. CO DĚLAJÍ VE ŠKOLE. MLUVTE S NIMI. DOKUD SE VÁM BUDOU DĚTI SAMY SVĚŘOVAT, CO SE VE ŠKOLE DĚJE, JE TO NEJLEPŠÍ FORMA PREVENCE.“

Jana Jočová

Základní právní rámec

Státy mají povinnost respektovat právo rodičů rozhodovat o vzdělávání a výchově dětí, a zajišťovat toto vzdělávání a výchovu ve shodě s jejich vlastním náboženským a filozofickým přesvědčením.

Mezinárodní smlouvy o lidských právech a základních svobodách tvoří součást ústavního pořádku. Jejich ustanovení tedy mají

nejen přednost před předpisy nižší právní síly (před zákony a podzákonými právními předpisy), ale mohou dokonce vést ke zrušení těch částí vnitrostátních právních předpisů, které jim odporují.



MEZINÁRODNÍ SMLOUVY

Mezinárodní smlouvy
obsahující práva
rodičů na výchovu a
vzdělávání svých
dětí

Čl. 18 odst. 4 Mezinárodního paktu o občanských a politických právech:

„Státy, smluvní strany Paktu, se zavazují respektovat svobodu rodičů, a tam, kde je to vhodné, poručníků, zajistit náboženskou a morální výchovu svých dětí podle vlastního přesvědčení rodičů nebo poručníků.“

Čl. 13 odst. 3 Mezinárodního paktu o hospodářských, sociálních a kulturních právech:

„Státy, smluvní strany Paktu, se zavazují respektovat svobodu rodičů, případně poručníků, zvolit pro jejich děti jiné školy než ty, které byly zřízeny veřejnými orgány, které odpovídají takové minimální úrovni vzdělání, jaká je stanovena nebo schválena státem, a zajišťovat náboženskou a morální výchovu jejich dětí ve shodě s jejich vlastním přesvědčením.“

Čl. 5 Úmluva o právech dítěte:

„Státy, které jsou smluvní stranou Úmluvy, se zavazují respektovat odpovědnost, práva a povinnosti rodičů nebo, v odpovídajících případech a v souladu s místním obyčejem, členů širší rodiny nebo obce, zákonných zástupců nebo jiných osob právně odpovědných za dítě, které směřují k zabezpečení jeho orientace a usměrňování při výkonu práv podle Úmluvy v souladu s jeho rozvíjejícími se schopnostmi.“

Čl. 18 odst. 1 Úmluvy o právech dítěte:

„Státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, vynaloží veškeré úsilí k tomu, aby byla uznána zásada, že oba rodiče mají společnou odpovědnost za výchovu a vývoj dítěte. Rodiče, nebo v odpovídajících případech zákonní zástupci, mají prvotní odpovědnost za výchovu a vývoj dítěte. Základním smyslem jejich péče musí přitom být zájem dítěte.“

MEZINÁRODNÍ SMLOUVY

Mezinárodní smlouvy
obsahující práva
rodičů na výchovu a
vzdělávání svých
dětí

Čl. 2 Prvního dodatkového protokolu k Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod:

„Nikomu nesmí být odepřeno právo na vzdělání. Při výkonu jakýchkoli funkcí v oblasti výchovy a výuky, které stát vykonává, bude respektovat právo rodičů zajišťovat tuto výchovu a vzdělání ve shodě s jejich vlastním náboženským a filozofickým přesvědčením.“

Role státu ve výchově dětí je tedy jen podpůrná.

Pokud je mu uloženo zajišťovat rodičům potřebnou podporu (čl. 18 odst. 2 Úmluvy) a dětem aktivně poskytovat vzdělání (čl. 28 Úmluvy), nemohou tyto úkoly popírat výslovný primát rodičovské odpovědnosti. Implementační příručka UNICEF k Úmluvě však v této souvislosti zdůrazňuje, že práva garantovaná v ustanovení čl. 18 Úmluvy nelze vnímat jako prosté svěření moci nad dítětem, ale spíše jako formulaci povinnosti rodičů zajistit nejlepší vývoj dítěte.[2] Ukazuje tak nepřímě na limity práv rodičů.

Ustanovení čl. 14 odst. 1 a 2 Úmluvy také výslovně doplňuje rodičům právo usměrňovat děti při výkonu svobody myšlení: „1. Státy, které jsou smluvní stranou Úmluvy, uznávají právo dítěte na svobodu myšlení, svědomí a náboženství. 2. Státy, které jsou smluvní stranou Úmluvy, uznávají práva a povinnosti rodičů, a v odpovídajících případech zákonných zástupců, usměrňovat dítě při výkonu jeho práva způsobem, který odpovídá jeho rozvíjejícím se schopnostem.“

Přesvědčení rodičů musí být seriózní, dlouhodobé a v demokratické společnosti akceptovatelné, aby bylo hodno ochrany. Nemusí se však jednat o komplexní systém víry, protože pojem filosofického přesvědčení nelze vykládat příliš úzce (viz rozsudek ESLP Campbell a Cosans proti Velké Británii). Existence přesvědčení samotného však není jediným předpokladem pro omezení vzdělávání zajišťovaného státem. ESLP také meritorně ověřuje, jestli se napadaná aktivita školy dostává do skutečného rozporu s deklarovaným přesvědčením rodičů.

ZÁKLADNÍ PRÁVA RODIČŮ

01. PRÁVO NA INFORMACE O VÝCHOVĚ A VZDĚLÁVÁNÍ

Školský zákon zakotvuje právo žáků a rodičů na informace o výchově a vzdělávání a odpovídající povinnost pedagogických pracovníků tyto informace poskytovat (§ 21 odst. 1 písm. b), § 21 odst. 2, § 22b písm. f) školského zákona). Děje se tak způsobem, který konkretizuje školní řád.

Přestože bude typický požadavek na naplnění tohoto práva směřovat ke zjištění výsledků vzdělávání dítěte, zákon takový rozsah poskytovaných informací neomezuje.

V přiměřené míře podrobnosti by se informace měly týkat i toho, jak přesně vzdělávání probíhá. S

tím souvisí i právo vyjadřovat se ke všem podstatným rozhodnutím o vzdělávání žáků (§ 21 odst. 1 písm. e) školského zákona).

Nástrojem pro uplatnění připomínek je také školská rada.

Zdá se, že nelze dovodit právo na podrobné informace o obsahu jednotlivých vyučovacích hodin, obzvláště, pokud by byl takový požadavek pro školu obtížně zpracovatelný. Nicméně v praxi tato hypotéza není otestovaná rozhodnutím soudu ani jiného orgánu.

ZÁKLADNÍ PRÁVA RODIČŮ

02. NESOUHLAS S ÚČASTÍ - UVOLNĚNÍ Z VÝUKY

Rodiče mají ze zákona povinnost zajistit, aby jejich nezletilé dítě docházelo řádně do školy, a dokládat důvody nepřítomnosti. Uvolnění dítěte z výuky (v případech MŠ a ZŠ) je možné předem ohlásit, podmínky jsou odlišné podle typu školy. Ve všech případech jsou detaily definovány ve školním řádu. Podmínky uvolňování nejsou ve školském zákoně upraveny[3], proto záleží na konkrétní škole, školské radě a řediteli. Neomluvená absence může vést

k přijetí sankčních opatření (§ 31 školského zákona). Žáka ale není možné trestat za pochybení způsobené rodičem. Škola ale může přistoupit k jiným možnostem, například podání podnětu k zahájení řízení o přestupku, nebo oznámení orgánu sociálně-právní ochrany dětí.

Při výběru školy proto velmi doporučujeme věnovat pozornost obsahu školního řádu.

ZŠ A GYMNÁZIA

§ 50 odst. 1 ŠkolZ: „Zákonný zástupce žáka je povinen doložit důvody nepřítomnosti žáka ve vyučování nejpozději do 3 kalendářních dnů od počátku nepřítomnosti žáka. Podmínky pro uvolňování žáka z vyučování a omlouvání neúčasti žáka ve vyučování stanoví školní řád.“

MATEŘSKÉ ŠKOLY

§ 34a odst. 4 ŠkolZ: „Podmínky pro uvolňování dětí ze vzdělávání a omlouvání jejich neúčasti ve vzdělávání stanoví školní řád. Ředitel mateřské školy je oprávněn požadovat doložení důvodů nepřítomnosti dítěte; zákonný zástupce je povinen doložit důvody nepřítomnosti dítěte nejpozději do 3 dnů ode dne výzvy.“

ZÁKLADNÍ PRÁVA RODIČŮ

NESOUHLAS S ÚČASTÍ - UVOLNĚNÍ Z VÝUKY

Obsah školního řádu musí být v souladu s ústavním pořádkem a lidskoprávními mezinárodními smlouvami. Školní řád nemůže vyloučit práva rodičů omluvit dítě z výuky, jestliže tím sledují svá ústavní práva, včetně práva zajistit výchovu a vzdělání v souladu s vlastním náboženským a filosofickým přesvědčením.

V této souvislosti lze zmínit případ posuzovaný Českou školní inspekcí a následně Veřejným ochráncem práv,[4] kdy základní škola pro žáky prvního ročníku uspořádala besedu, na níž byli sexuoložkou informováni o poruše pohlavní identity svého spolužáka.

Veřejný ochránce práv vyhodnotil tuto akci materiálně jako nástroj primární prevence projevů sociální patologie, nikoli jako vzdělávací aktivitu. Nenamítal pak nic, stejně jako inspekce, proti postupu třídní učitelky, která vyhověla žádosti otce jedné ze žákyň, který její účast na besedě odmítl.

ZÁKLADNÍ PRÁVA RODIČŮ

03.

PORADENSTVÍ

V současnosti školy poskytují poradenskou pomoc v záležitostech týkajících se vzdělávání.

Věnujte prosím tedy pozornost, jakého má škola psychologa nebo metodika prevence sociálně patologických jevů. Drtivá většina zaměstnanců jsou profesionálové, ale v několika případech jsme již narazili na aktivisty.

Poradenství v rámci školy přináší možnost poskytovat psychologickou nebo speciálně pedagogickou poradenskou službu. Pokud službu poskytuje sama škola, je třeba podrobně informovat rodiče o jejím účelu a průběhu. Pokud tuto službu poskytuje externí školské poradenské zařízení, je navíc třeba písemný souhlas rodiče nezletilého žáka.

Škola nebo školské poradenské

zařízení musí navíc předem rodiče informovat o všech podstatných náležitostech poskytované služby, stejně jako o jejich souvisejících právech a povinnostech. Z této povinnosti existuje výjimka. Souhlas nemusí být dán v případech, kdy dítě požádá o pomoc při ochraně svého života a dalších svých práv podle zákona o sociálně-právní ochraně dětí (§ 8 odst. 1 zákona OSPOD). Další práva jsou neurčitým právním pojmem a musí být poměřována s výkonem práv vyplývajících z rodičovské odpovědnosti.

Pokud bylo jakékoli individuální poradenství žákovi již poskytnuto, smějí rodiče nahlížet do dokumentů, které byly v této souvislosti vyhotoveny. Podmínkou je však jejich existence. Tato povinnost vyplývá z čl. 15 odst. 1 GDPR nařízení[5].

ZÁKLADNÍ PRÁVA RODIČŮ

PORADENSTVÍ

03.

9

Školský zákon pak výslovně umožňuje seznámit se s údaji uvedenými v matrice školy či školského zařízení. Mezi nimi jsou i závěry školského poradenského zařízení a údaje o způsobilosti ke vzdělávání [§ 28 odst. 2 písm. f), g), odst. 3 písm. c), d), odst. 4 ŠkolZ].

Ustanovení § 2a odst. 1 písm. d) a g) vyhlášky MŠMT č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních, proto specifikují povinnost informovat rodiče nezletilého žáka o poradenských službách a z nich vyplývajících doporučeních. Přestože v roce 2026 byla z vyhlášky vymazána výslovná povinnost podrobného a srozumitelného informování o výsledku poradenských služeb, mohou rodiče toto právo vyžadovat již s ohledem na své postavení primárního vychovatele.

POZNÁMKY:

[1] cf náleze Ústavního soudu ze dne 25. června 2002, sp. zn. Pl. ÚS 36/01, 403/2002 Sb.

[2] Implementation Handbook For The Convention On The Rights Of The Child, str. 232. <https://www.unicef.org/lac/media/22071/file/Implementation%20Handbook%20for%20the%20CRC.pdf>

[3] Přesné vymezení nepředepisuje ani Metodické doporučení Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci a postihu záškoláctví a omlouvání žáků z vyučování ze dne 5. února 2024, č. j. MSMT-780/2024-1, které navíc není obecně závazné.

[4] Zpráva o šetření ve věci postupu České školní inspekce v případě začlenění trans žáka do třídního a školního kolektivu, sp. zn.: 4760/2019/VOP/KS, č. j.: KVOP-14879/2020, https://www.ochrance.cz/uploads-import/ESO/4760-19-KS_Z18.pdf. Stanovisko Veřejného ochránce práv ze dne 15. prosince 2020, sp. zn. 4760/2019/VOP.

[5] nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2016/679

ZÁKLADNÍ SHRNUTÍ

BUĎTE INFORMOVANÍ

Zajímat se o své dítě není
špatně ani ve škole.

01.



ZAJÍMEJME SE O ŠKOLSKÉ RADY

Jednu třetinu školské rady tvoří
zástupci rodičů nezletilých žáků.
Ta má možnost ovlivňovat znění
školního řádu ve prospěch dětí
a ochrany před ideologickými vlivy.

02.

NEBOJTE SE DÁT VĚDĚT ZŘIZOVATELI ŠKOLY O SVÝCH NÁZORECH

Každá škola má svého zřizovatele.
Drtivá většina MŠ a ZŠ
má za zřizovatele obec.
Ta je vedena lidmi jako jste vy.
Dejte jim vědět, co chcete pro svo-
je děti a budoucnost této země.

03.

TO JSME MY



JANA JOCHOVÁ

Předsedkyně

Právům rodičů se začala věnovat na rodičovské s malými dětmi. Tak narazila na Alianci a stala se její předsedkyní.



DAVID FLORYK

Místopředseda

David je místopředsedou a jedním ze zakladatelů Aliance pro rodinu, povoláním publicista a komentátor. Je také manželem, tátou šesti dětí a dědečkem čtyř vnoučat.



ALŽBĚTA KALÁBOVÁ

Péče o dárce

Alžbětě záleží na rodinách a dělá pro ně možné i nemožné. Taky se stará o to, abychom mohli fungovat a věnovat se podpoře rodiny v ČR.



IČO: 720 88 061
Platnéřská 191/4
Praha 1
110 00

Číslo účtu:
2600107732/2010

www.alipro.cz
kancelar@alipro.cz
FB/[alianceprorodinu](https://www.facebook.com/alianceprorodinu)
X: [@aliprorodinu](https://twitter.com/aliprorodinu)